

Jaarverslag Heimans en Thijssse Stichting 2016 en plannen 2017

Bestuur

Het Dagelijks Bestuur van de Stichting bestaat na de Algemene bestuursvergadering op 20 februari 2016 uit de volgende personen: Frank Berendse (voorzitter), Ella de Hullu, Harmke van Oene (secretaris-penningmeester), Frank Saris, Anton van Haperen en Marga Coesèl. De laatstgenoemde is nieuw benoemd als bestuurslid. Ella de Hullu en Frank Saris hebben zich herkiesbaar gesteld en zijn herbenoemd. Marjolein Kloek en Thomas van Slobbe hebben zich niet herkiesbaar gesteld en zijn teruggetreden uit het Bestuur. Frank Saris is in maart 2016 teruggetreden als Bestuurslid.

In het Algemeen Bestuur hebben naast bovengenoemde personen zitting: Rens de Boer, Juliet Oldenburger, en Menno Schilthuizen.

Collecties

De Heimans en Thijssse Stichting heeft drie collecties: Archieven, Boeken, en Tijdschriften. Daarnaast beschikt de Stichting over een kleine verzameling beeldmateriaal, documentatie en wat kleinere apparatuur (o.a. camera, broedstoof). Ook het Heimansdiorama is van de Heimans en Thijssse Stichting. Het is sinds 1926 in bruikleen bij Artis ondergebracht en wordt door Artis onderhouden.

Archieven

Marga Coesèl is per 1 januari 2016 benoemd als onbezoldigd Heimans en Thijssse conservator Archieven en Documenten voor een periode van 3 jaar. Zij is gastmedewerker van Bijzondere Collecties UvA.

Verslag conservator Heimans en Thijssse archief en documentatie

Nadat het archiefmateriaal van onze stichting in 2015 was geïnventariseerd en overgebracht naar Artis Bibliotheek, vond op 5 februari 2016 de officiële overdracht van de bruikleen plaats aan de afdeling Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam. Het HTS-archief is digitaal te raadplegen via de website van Bijzondere Collecties. Krantenknipsels en andere vormen van losse documentatie zijn achtergebleven in het depôt van het Hugo de Vriesgebouw.

Hans Mulder, conservator van de Artis Bibliotheek, heeft gekeken naar mogelijkheden om het HTS-archief te digitaliseren. Helaas komt het archief niet in aanmerking het Metamorfoze project.

Het afgelopen jaar kwamen er weer vele verzoeken binnen om informatie. Aanvragen om beeldmateriaal kwamen o.a. van het bezoekerscentrum Dwingelderveld; Johan Thissen ivm zijn Koningsvenboek, Nederlands Fotomuseum Rotterdam, Redactie Landschap Noord-Holland en het Verkademuseum.

Medewerking werd verleend aan drie UvA-studenten (Wetenschapsgeschiedenis) voor het maken van een documentaire over Jacob Heimans. De video is te raadplegen via youtube. Medewerking werd ook verleend aan Wim van den Bussche Canvas (Be) voor het maken van een uitzending in de reeks De herontdekking van de wereld. In afl 2 ging prof. Hans van Dijck (Leuven) op zoek ging naar Niko Tinbergen. De documentaire is uitgezonden op 5 december 2016.

Het afgelopen jaar is overleg gevoerd met Lydia Haafkens, Chris Maas Geesteranus en Linda IJmker over hun NME-archief project, en met Frank de Miranda, voorzitter van de Avifaunistische Kring Nederland (AKN) van de Werkgroep Ornithologisch Erfgoed (WOE) over samenwerking met WOE.

Contacten waren er verder met Han Steenbruggen van Museum Belvédère, Heerenveen i.v.m. een tentoonstelling over de natuur en Verkade-albums in 2018.

Voor enkele (deel) archieven die eind 2015 zijn meegenomen naar Artis Bibliotheek, maar die niet zijn geïnventariseerd en niet vermeld staan op UvA-website is een betere bestemming gezocht. Het archief van de Werkgroep Landschapsecologisch Onderzoek is naar het archief van het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap in Utrecht, waar zich het overige deel van het WLO-archief bevindt. Het archief van de Zoogdierverseniging is naar het Bureau van de Zoogdierverseniging in Nijmegen. Het archief van de Stichting Mondiaal Alternatief is naar een depot van deze stichting. Het NJN en IYF archief is naar het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) in Amsterdam, waar het overgrote deel van de Jeugdbondsarchieven al aanwezig is.

Aanwinsten in 2016: archiefmateriaal van Aart van Breda, Hans Gorter, Jan Kist sr en Jan P. Strijbos. Wie archiefmateriaal wil overdragen aan de stichting wordt verzocht een korte omschrijving te geven van de inhoud en omvang van dat materiaal.

Boeken

De vaste collectie boeken bestaat nu uit ruim 14.000 titels, in 2015 waren dit 13.000 titels. Er zijn ook een flink aantal dubbele boeken die we in de bibliotheek bij de "boekenmarkt" ondergebracht hebben. De dubbele boeken zijn beschikbaar voor de liefhebber. Deze boeken zijn niet geprijsd, maar een gift voor onze Stichting stellen we op prijs. In 2016 hebben 164 boeken hun weg gevonden naar boek- en natuurliefhebbers.

De collectie boeken is gericht het bewaren van het erfgoed van grote Nederlandse natuurbeschermers met voorop Jac P Thijssse en Eli Heimans. Een deel van de collectie focust op de historische ontwikkeling in de relatie van de mens met de natuur. Leerboeken uit het onderwijs laten zien welk natuurbeeld in een bepaalde periode dominant is. Deze boeken zijn nu per decennium bij elkaar gezet, startend in 1880 tot nu.

Tijdschriften

De Stichting heeft een collectie tijdschriften waarbij de nadruk ligt op die tijdschriften die aansluiten bij de doelstelling van de Stichting of in andere bibliotheken niet of moeilijk te vinden zijn.

In de tijdschriften catalogus is aangegeven welke tijdschriften (en welke jaargangen) fysiek in het bezit zijn van de Heimans en Thijssse Stichting. Voor een deel andere tijdschriften is aangegeven in welke andere bibliotheken deze beschikbaar zijn en welke jaargangen dat betreft.

Schenkeningen

Het afgelopen jaar hebben de volgende personen boeken aan de Heimans en Thijssse Stichting geschonken: Ed Brinkkemper, Eddy van der Maarel, Frans Beekman, Gerard Ouweneel, Gerhard Cadee, Henny Wiering, Henri Wijsman, Herbert Kuivenhoven, Jacques de Smidt, Jan Wattel, Jan Willem van Velzen, Jelte Rozema, Lange Harry Waterlooplein, Lydia Haafkens, Marga Coesel, Peter Bulsing, Robert Misdorp, Ruud Vlek, Theo Mulder en Frank Berendse.

Bezoekers van bibliotheek en archief

Het aantal bezoekers van de bibliotheek was in 2016 ruim 60 waarvan 30 personen een bericht in het gastenboek hebben geschreven.

De werkgroep Ornithologisch Erfgoed komt een aantal keren per jaar in de Bibliotheek bijeen om hun foto- en filmmateriaal, dat tijdelijk is ondergebracht in onze archieftruimte, te ordenen en gereed te maken voor overdracht naar archiefinstellingen.

Vrijwilligers bibliotheek

De vrijwilligers die in 2015 hebben gewerkt aan de selectie, ordening en beschrijving van de boeken en tijdschriften in de bibliotheek waren Jacques de Smidt, Ed Brinkkemper, Jaap Grijpstra en Aldo Voûte. Ruud Vlek heeft zich vooral met het beeldmateriaal bezig gehouden.

Giften en legaten

In 2016 heeft de Stichting geen legaten of giften ontvangen.

Activiteiten en Prijzen

Heimans en Thijssse symposium

Op 17 september 2016 organiseerde de Stichting het symposium "Wild of Geordend". Ruim 180 mensen woonden het symposium bij.

Centraal op het symposium stond de vraag hoe we in de 21ste eeuw voldoende ruimte kunnen scheppen om de natuur een duurzame toekomst te geven. De landbouw het land uit? Grootschalige natuurontwikkeling? Of een fundamentele verandering van de landbouw en de voedselmarkt?

Van veel kanten is er kritiek op de aanleg van de "nieuwe natuur". Natuurorganisaties zouden kiezen voor verkeerde partners. Met havens en industrie worden deals gesloten, terwijl de hoeders van het agrarisch cultuurlandschap in de steek worden gelaten. De ontpoldering van de Hedwigepolder is een sprekend voorbeeld. De kritiek is beeldend verwoord door de Vlaamse schrijver Chris de Stoop in zijn boek *Dit is mijn hof*. Maar het schitterende boerenlandschap van een paar decennia terug, dat rijk was aan vogels, vlinders en bloemen, bestaat niet meer. Door vergaande schaalvergroting en het gebruik van landbouwgif zijn dode landschappen ontstaan. Tegelijkertijd eisen woningbouw, wegen, industrie en havens steeds meer ruimte op.

Het was een prikkelend symposium met de sprekers Chris de Stoop (schrijver van het boek *Dit is mijn hof*), Johan van de Gronden (filosoof, directeur van het WNF van 2006 tot 2016 en schrijver van het boek *Wijsgeer in het wild*) en Martin Drenthen (milieufilosoof, hoofddocent filosofie aan de Radboud Universiteit Nijmegen). Na de pauze was er een paneldiscussie o.l.v. Mascha Brouwer (divisiedirecteur Behoud en Ontwikkeling bij Staatsbosbeheer) met de panelleden Teo Wams (directeur Natuurbeheer van Natuurmonumenten), Andre Arfman (melkveehouder en voorzitter Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt), Eric van der Schans (hoofd Environmental Management van het Havenbedrijf Rotterdam), en Sander Turnhout (strategisch adviseur SoortenNL; voorzitter van Sporters voor Natuur)

Heimans en Thijssse Prijs

Eind 2016 is de oproep voor nominaties van kandidaten voor de Heimans en Thijssse prijs 2017 uitgegaan. Om de gang van zaken wat betreft nominaties van kandidaten, de beoordeling van de voordracht en de toekenning van de Heimans en Thijssse Prijs breder en transparanter te maken heeft het Dagelijks Bestuur de KNNV en het IVN gevraagd een jurylid uit hun gelederen aan te wijzen die samen met het DB de kandidaten beoordeeld.

Informatie en Communicatie

Nieuwsbrief (Lydia Haafkens & Eddy van der Maarel)

Wij zijn blij te kunnen melden dat Maarten Smies tot de redactie is toegetreden. Hij had al jaren een belangrijke inbreng in de samenstelling van de Nieuwsbrief.

Dit jaar verschenen de nummers 50 en 51 van de Nieuwsbrief. Beide afleveringen hadden een omvang van acht pagina's. Nadat het bestuur voor het jubileumnummer 50 acht pagina's ter beschikking had gesteld, ging men ook in op de nadrukkelijke wens van de redactie deze uitbreiding ook voor alle volgende nummers toe te staan.

Ander algemeen nieuws is dat de redactie de overeenkomst met de firma MultiCopy in Amsterdam heeft opgezegd vanwege beperkte technische mogelijkheden en gebrekkige communicatie. De redactie werkt nu samen met Marc Hoppen, grafisch vormgever. Het drukwerk loopt nu ook via hem. De redactie is samen met Hoppen nog op zoek naar de meest geschikte papiersoort, waar de foto's optimaal op uitkomen en het papier zo licht in gewicht is dat de verzendkosten lager worden.

De donateurs ontvangen de nieuwsbrief per post, daarnaast wordt de nieuwsbrief uitgedeeld op

symposia enz. en ontvangen nieuwe (potentiële) donateurs een exemplaar. De oplage bedraagt 500 exemplaren.

Inhoud van Nieuwsbrief 50

Pagina 1 was gevuld met het 'Van het bestuur' van voorzitter Frank Berendse, met onder meer de aankondiging van het Symposium 2016, de benoeming van Marga Coesèl tot Heimans Thijsse conservator, en de aanbieding van de 'Schatkist van Eli Heimans' met fossielen. Op pagina twee verschijnt een verslag van het symposium 'Wild of geordend' door Anton van Haperen. Pagina twee wordt besloten met een korte samenvatting door Eddy van der Maarel over een artikel van Frans Schreuder: 'Mijn herinneringen aan het heerlijke Javaanse landschap' over Jac. P. Thijsse en Indië. Op de pagina's drie tot vijf werd ter gelegenheid van het verschijnen van de 50e Nieuwsbrief een katern opgenomen over de kernthema's van de Heimans en Thijsse Stichting. Op pagina drie geeft Eddy van der Maarel een beschouwing over 'Natuurreservaten door de jaren heen'. Op pagina vier geeft Frank Berendse een beschouwing over 'Het nieuwe stikstofbeleid' en wordt Frank gelukgewenst met zijn benoeming tot Officier in de Orde van Oranje Nassau. Pagina vijf is gevuld met een bijdrage van Kees Both over 'Natuurbeleving en natuureducatie: naar een nieuwe natuurpedagogiek'. Op pagina zes volgt een lang geleden verschenen maar onbekend gebleven artikel 'Eli Heiman's laatste les' door J. Abramsz. Pagina zeven begint met een 'In memoriam Ton Coops (1929-2016)' door Maarten Smies m.m.v. Marga Coesèl, en eindigt met een boekbespreking door Riemke Riemersma van het boek van Marga Coesèl over 'Van vuilnisbelt tot natuurmonument Jac P. Thijsse en het Naardermeer'. Op pagina acht staat de volgende aflevering van 'Wie is', dit keer gewijd aan Ger Londo en bijeengebracht door Eddy van der Maarel.

Inhoud van Nieuwsbrief 51

Frank Berendse gaat op pagina 1 in 'Vanuit het bestuur' onder meer in op de het 100-jarige bestaan van de de Stichting (als je begint bij de voorloper, de Heimans Stichting), wordt gewag gemaakt van het zeer geslaagde en druk bezochte symposium 'Wild of geordend', wordt Herbert Kuyvenhoven hartelijk bedankt bij zijn aftreden als Webmaster, en worden nieuwe bestuursleden genoemd. Op pagina twee en drie volgt een verslag van het symposium 'Wild of geordend'. Op pagina drie staat verder een herdenking van Hilde van der Stelt-Strijbosch door Marga Coesèl en het begin van een boekbespreking door Eddy van der Maarel van het boek 'Wilde apen, Natuurbescherming in Nederland' door Frank Berendse. Deze wordt voortgezet op pagina vier, waarna hier een artikel door Eric P.G. Wetzel begint over 'Wilhelmina Minis-van de Geijn, conservator van het Natuurhistorisch Museum Maastricht van 1939 tot 1949', dat wordt voortgezet op pagina vijf. Op pagina zes vinden we een artikel van Marga Coesèl en Erik Zevenhuizen over 'Het verdwenen woonhuis van Eli Heimans'. Op pagina zeven komt eerst een plaquette ter herinnering aan Eli Heimans, die samenhangt met het ervoor gepubliceerde artikel. Deze pagina wordt besloten met een boekbespreking door Maarten Smies over het boek 'Meneer Walters: Een Amsterdamse natuuronderzoeker'. Op pagina acht ten slotte gaat de 'Wie Is' serie over Rob Chrispijn. Dit is een bijdrage van Lydia Haafkens en Eddy van der Maarel.

Website, Nieuwsmail en social media (Frank Berendse)

Website, nieuwsmail en social media

In 2016 is de website van de Stichting gemoderniseerd. Sinds het najaar 2016 is de vernieuwde website in de lucht. In de vormgeving van de website komen zowel de geschiedenis van de Stichting als de hedendaagse tijd tot uiting. Marga Coesèl heeft de website voorzien van korte biografieën van onze grote natuurbeschermers. De beschrijving van de collectie en de links naar de archieven, bibliotheek en tijdschriften zijn uiteraard volledig meegenomen.

Overige en plannen 2017

Vermeldingswaard zijn nog twee gebeurtenissen die op de jaarvergadering van 2016 plaatsvonden.

Johan Mulder (Stichting Natuurmuseum en Milieu Educatie Zwolle (NAMEZ)) gaf een demonstratie van de inhoud van de schatkist van Eli Heimans. NAMEZ heeft Eli Heimans geëerd met het uitbrengen van de Schatkist van Eli Heimans. Heimans heeft veel aandacht besteed aan geologie. De Schatkist van Eli Heimans bevat 36 verschillende soorten fossielen, geïllustreerd in een boek met dezelfde titel. De schatkist is bedoeld voor het biologie onderwijs en heeft een aantal lesopdrachten voor HAVO en VWO. NAMEZ heeft één schatkist geschonken aan de Heimans en Thijsse Stichting. Het bestuur brengt deze schatkist bij ANMEC (Amsterdams Natuur en Milieu Educatief Centrum) onder zodat scholen in Amsterdam er gebruik van kunnen maken.

Op de jaarvergadering hield ook Guido van Rijn een geanimeerde lezing met de titel "Onbekommerd: Jac. P. Thijsse en het Kennemer Lyceum in Overveen, 1921-1945". Veel interessante dia's en foto's gaven een beeld van Thijsse en zijn leven op en rond het Kennemer Lyceum. Guido van Rijn werkt als docent Engels op het lyceum en is verantwoordelijk voor het archief van het lyceum. Hij werkt aan een boek over de geschiedenis van het lyceum ter gelegenheid van het 100 jarig bestaan in 2020.

In 2016 verscheen van de hand van Marga Coesèl het boekje "Van vuilnisbelt tot natuurmonument - Jac. P. Thijsse en het Naardermeer". Het Naardermeer gebruiken als vuilnisbelt? Het had zomaar kunnen gebeuren. Eind 1904 stelde het college van B en W van Amsterdam voor het Naardermeer te kopen om het te bestemmen als vuilstortplaats. Het leek een ideale oplossing voor het afvalprobleem. Toch werd het voorstel door de Raad verworpen. Had het protest van Jac. P. Thijsse invloed op de beslissing? Tijdens de raadsvergadering kwam het natuurschoon nauwelijks aan de orde. En hoe kwam het Naardermeer al in 1906 in handen van de natuurliefhebbers? De bioloog en onderwijzer Jac. P. Thijsse heeft daar een grote rol in gespeeld. Hij was het die actie voerde tegen de komst van die vuilnisbelt en voor behoud van de natuur, het allereerste natuurmonument van Nederland. Het 110-jarig bestaan van het Naardermeer als natuurmonument was aanleiding voor nader onderzoek. Dat leverde verrassende nieuwe feiten op. Het boekje is een uitgave van de Heimans en Thijsse Stichting samen met Natuurmonumenten. Het boekje werd gepresenteerd op het voorjaarsforum van Natuurmonumenten waar alle deelnemers het als geschenk ontvingen. Het is te koop via de webwinkel van Natuurmonumenten.

Onze voorzitter Frank Berendse is in maart 2016 bij zijn afscheid als hoogleraar Natuurbeheer en plantencologie (Wageningen Universiteit) koninklijk onderscheiden. Hij is Officier in de orde van Oranje Nassau geworden. Frank Berendse krijgt de onderscheiding voor zijn 'tomeloze en gepassioneerde inzet voor het natuurbehoud in brede zin'. De afgelopen 23 jaar was hij hoogleraar natuurbeheer. De voordracht voor een koninklijke onderscheiding is ondersteund door de Heimans en Thijsse Stichting, IVN, KNNV, Natuurmonumenten, Sovon, Staatsbosbeheer, en Wageningen Universiteit. Sinds zijn jonge jaren heeft Frank Berendse zich actief door vrijwilligerswerk bij de genoemde natuurorganisaties voor de natuur ingezet.

De passie van Frank Berendse komt ook tot uiting in zijn recente boek "Wilde Apen". Hierin geeft hij een toekomstbeeld van de Nederlandse natuur met minder landbouw en meer natuur. De Nederlandse natuurbescherming heeft het er de laatste jaren bij laten zitten: de wettelijke bescherming van wilde planten en dieren wordt binnenkort aanzienlijk ingeperkt en de aankoopplannen voor natuur zijn met twee derde teruggebracht. De landbouw wordt steeds grootschaliger en intensiever met dramatische gevolgen voor de natuur. Frank Berendse stelt dat het hard nodig het oppervlak voor wilde planten en dieren sterk uit te breiden: tot minimaal een derde van Nederland. Alleen dan kunnen we de wilde soorten in Nederland een echte toekomst geven. Dat past ook bij de nieuwe economie die ons te wachten staat, met een veel groter aandeel van de dienstensector en een aanzienlijk kleinere bijdrage van de landbouw. In het boek geeft Frank Berendse aan hoe de overgang naar minder en schonere landbouw mogelijk is, terwijl boeren meer respect krijgen en niet minder maar juist meer gaan verdienen. Het boek is verkrijgbaar bij de boekhandel of de bestellen via de website van KNNV uitgeverij.

Met de KNNV en het IVN zijn verkennende gesprekken gaande om te komen tot een intensievere samenwerking. Er is inmiddels een concept-samenwerkingsconvenant gereed dat op de AB-vergadering zal worden voorgelegd.

Op zaterdag 16 september 2017 organiseert de Stichting haar jaarlijkse symposium. Het thema richt zich deze keer op het debat over de toekomstige ruimtelijke en economische ontwikkeling van het Nederlandse platteland. De locatie is nog niet bekend. Aan de invulling van het programma wordt nog hard gewerkt.